

ჩაის სექტორში ჩართულ პირთა რეგიონული ფორუმი კომუნიკე

მიმდინარე წლის 1 ივლისს, ქალაქ ქუთაისში (სასტუმრო „ბაგრატი“) გაიმართა ჩაის სექტორში ჩართულ პირთა რეგიონული ფორუმი. ეს ფორუმი იყო *ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის* მიერ *CARE International-თან, რეგიონული განვითარების ასოციაციასა და საქართველოს ფერმერთა ასოციაციასთან* ერთობლივი თანამშრომლობით ორგანიზებული პირველი ღონისძიება სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარების დიალოგების სერიიდან, ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული ENPARD-ის პროექტ - „*თანამშრომლობა სოფლის კეთილდღეობისათვის საქართველოში*“ ფარგლებში. მსგავსი ტიპის ფორუმი მანამდეც გამართულა ENPARD-ის სხვა კონსორციუმის მიერ სხვადასხვა შესაფერისი ღირებულებათა ჯაჭვის შესახებ.

ფორუმის მთავარი მიზანი იყო საქართველოში მეჩაიეობის დარგში არსებული პრობლემების გამოვლენა, ჩაის სექტორის ღირებულებათა ჯაჭვში ჩართული წარმოების საშუალებების, მიწოდებლების, ფერმერების, კოოპერატივების, გადამამუშავებლების, ბაზრის შუამავლების, მომხმარებლებისა და ექსპორტიორების წინაშე არსებული დაბრკოლებებისა და შესაძლებლობების იდენტიფიცირება, სექტორის პროდუქტიულობის გაუმჯობესება, ახალი საექსპორტო ბაზრების გამოვლენა, ჩაის ბრენდების განვითარება და სწორად პოზიციონირება ბაზარზე.

ფორუმში მონაწილეობას იღებდნენ: ხუან ეჩანოვი – ევროკავშირის დელეგაცია საქართველოში, გოჩა ცოფურაშვილი – სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, გიორგი მიშელაძე – სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტო, ნინო ზამბახიძე – საქართველოს ფერმერთა ასოციაცია, ადამ პელილო – ეკონომიკის საერთაშორისო სკოლა (ISET), შოთა ბითაძე – შპს ბითაძე, თენგიზ სვანიძე – ჩაის მწარმოებელთა ასოციაცია, სილვია სანხუანი – ქვა საერთაშორისო კავკასიაში (CARE), ENPARD-ის პროექტის განმახორციელებელი კონსორციუმის (CARE, Mercy Corps, Oxfam), საქართველოს ფერმერთა ასოციაციის (GFA) და გაეროს სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (UN FAO) წარმომადგენლები; ჩაის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები: გურია კომპანი-2014, ნაგომრის ჩაი, ჩიბათი, დუყი, მამათი-2020, ჩაის სურნელი, ფანდისეული 2014, კიბულა 2014,

მთის ჩაი, კონკკათი 2015, ეკომიგრანტი და ა.შ; სოფლის მეურნეობის სამინისტროს საინფორმაციო საკონსულტაციო სამსახურის წარმომადგენლები და მუნიციპალიტეტის გამგებლები; კერძო სექტორის წარმომადგენლები: „ქართული ჩაი“, „ნატურა თი კომპანი“, შპს „ბითაძე“, შპს „ჯეოპლანტი“(გურიელი), შპს „არომატ 91“ და ა.შ; ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ჩაის მრეწველობის ინსტიტუტის წარმომადგენლები.

ნინო ზამბახიძემ და ხუან ეჩანოვიმ საქართველოში სექტორის მნიშვნელობაზე დისკუსიით გახსნეს ფორუმი. ISET-ის წარმომადგენელმა ადამ პელილომ შეხვედრის დასაწყისში წარმოადგინა ფაქტები და რიცხვები სექტორის შესახებ, ასევე, დამსწრე საზოგადოებას გააცნო დიალოგის მიზნები და სტრუქტურა. საქსტატის მონაცემებით, ჩაის ფოთლის წარმოება საქართველოში 2006-2014 წლებში 6,6 ათასი ტონიდან 1,8 ათას ტონამდე შემცირდა. ამავე მონაცემების მიხედვით, 2014 წელს შავი ჩაის ექსპორტის ღირებულება სხვადასხვა ქვეყნებში 1 377 000 ა.შ.შ. დოლარია, მწვანესი – 952 000, ჩაის კონცენტრატის – 315 000. მაშინ, როდესაც იმპორტირებული შავი ჩაის ღირებულება 8 008 000 ა.შ.შ. დოლარს, ხოლო მწვანესი 565 000 ა.შ.შ. დოლარს შეადგენს. ამ ეტაპზე საქართველოში დარეგისტრირებულია 27 ჩაის კოოპერატივი, რამდენიმე მცირე და საშუალო მასშტაბის გადამამუშავებელი ფაბრიკები და ოთხი ფართომასშტაბიანი.

შეხვედრის დასაწყისში სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, გოჩა ცოფურაშვილმა ისაუბრა ჩაის პლანტაციების ამჟამინდელ მდგომარეობაზე. მისი თქმით, შემორჩენილი ჩაის პლანტაციებიდან მხოლოდ 9,000 ჰა ექვემდებარება რეაბილიტაციას; დღევანდელი მდგომარეობით, მხოლოდ 1,970 ჰა იძლევა ჩაის ფოთოლს. სოფლის მეურნეობის სამინისტროს აქვს შემუშავებული ჩაის რეაბილიტაციის სტრატეგია და 5-წლიანი სამოქმედო გეგმა. შექმნილია დარგობრივი კომისია, რომელიც მუშაობს შემდეგ საკითხებზე: გავერანბნული ჩაის პლანტაციების აღწერა, მათი რეაბილიტაცია (შემოღობვა, მძიმე გასხვლა, ნახევრად მძიმე გასხვლა და ა.შ.), შესაბამისი ტექნიკისა და ფინანსური წყაროების მოძიება და ა.შ. მნიშვნელოვანია კერძო სექტორთან თანამშრომლობა, თუმცა გათვალისწინებულ უნდა იქნას გარე ფაქტორები და სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეების ინტერესები.

რადგანაც ჩაის პლანტაციის რებილიტაცია საკმაოდ ძვირია, მინისტრის მოადგილემ ხაზი გაუსვა პრიორიტეტული მხარეების სწორად განსაზღვრის მნიშვნელობას. ძირითადი სამუშაოები ჩატარდება გურიაში, სამეგრელოსა და აჭარაში. ასევე, საქსტანდარტმა უნდა განსაზღვროს ექსპორტზე გასატანი ჩაის ხარისხის სტანდარტები, პროდუქტს უნდა მიენიჭოს გეოგრაფიული მაჩვენებლები. შემდეგი ეტაპია მცირე საწარმოების ჩამოყალიბება და ხელშეწყობა. ასევე, იგეგმება ჩინეთიდან ნერგების ჩამოტანა და ზოგადად ჩინეთთან თანამშრომლობა ჩაის მიმართულებით.

საქართველოს ფერმერთა ასოციაციის ხელმძღვანელის, ნინო ზამბახიძის თქმით, ასოციაცია შეაგროვებს ფერმერთა შეკითხვებს და მოსაზრებებს დარგში არსებული პრობლემების შესახებ და მიაწვდის სამინისტროს და იზრუნებს სამინისტროს მხრიდან დროული რეაგირებისა და პასუხებისთვის.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს თავმჯდომარემ გიორგი მიშელაძეს თქმით უკვე დარეგისტრირებულია 27 ჩაის კოოპერატივი, მათ შორის მეორე დონის კოოპერატივიც. მიშელაძემ დასძინა, რომ სახელმწიფოს ხედვა გულისხმობს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარებას და კოოპერატივების განვითარების სააგენტო სახელმწიფო სააგენტოებთან და დონორ ორგანიზაციებთან ერთად დაეხმარება ფერმერებს პლანტაციების გაკულტივირებაში. თანამშრომლობა აძლევს მათ შესაძლებლობას აწარმოონ მარალხარისხიანი ჩაი რომელიც ჩაანაცვლებს დაბალხარისხიან იმპორტირებული პროდუქციის.

ჩაის დარგის ექსპერტის, შპს ბითადის ხელმძღვანელის - შოთა ბითაძეს თქმით, ამჟამად ჩაის სექტორში არსებული პრობლემებიდან აღსანიშნავია სტანდარტების არარსებობა. აუცილებელია, დაიწყოს ჩაის სტანდარტიზაცია, რომელიც ჩაის ყველა მწარმოებელმა უნდა გაიზიაროს. აგრეთვე, აუცილებელია არსებული ჯიშების გაუმჯობესება, სანერგეებისა და სადემონსტრაციო პლანტაციების მოწყობა. რეგიონების მიხედვით უნდა შეიქმნას სამოდელო ფაბრიკები თავიანთი ნედლეულის ბაზით. მან დასძინა, რომ აუცილებელია სახელმწიფოს ჩარევა, რაც პროდუქციას საექსპორტო სახეს მისცემს. მისი აზრით ჩაის პლანტაციები უნდა იყოს სახელმწიფოს საკუთრებაში, ხოლო კოოპერატივებს უნდა ჰქონდეთ პლანტაციების იჯარით აღების საშუალება. უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოხდეს ჩაის პლანტაციების პასპორტიზაცია, რათა დადგინდეს, თუ რომელი ექვემდებარება აღდგენას. მწარმოებლებმა უნდა იცოდნენ სწორი ტექნოლოგია, რათა მიიღონ ხარისხიანი პროდუქცია, ხოლო სურსათის ეროვნული სააგენტო უნდა ამოწმებდეს პროდუქციის ხარისხს.

ჩაის მწარმოებელთა ასოციაციის ხელმძღვანელმა თენგიზ სვანიძემ აქცენტი გააკეთა შიდა ბაზრის ათვისების მნიშვნელობაზე. აუცილებელია, რომ ქართულმა ჩაიმ დაიმკვიდროს ადგილი ქართულ ბაზარზე, ვინაიდან შემოწმების შედეგად აღმოჩნდა, რომ იმპორტირებული ჩაის უმრავლესობა უხარისხოა და გაჯერებულია ქიმიური დანამატებით. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში არის ჩაის ფოთლის დეფიციტი. და მომქმედი ჩაის პლანტაციების რაოდენობა მცირდება.

საკუთარი მოსაზრება გამოთქვა მიხეილ ჭკუასელმა, კომპანია „გურიელის“ დირექტორმა. მისი თქმით, ჩაის ბაზარზე ყველასთვის არის ადგილი, თუ მსხვილ და წვრილ მწარმოებლებს შორის დამყარდება სწორი კავშირები. „გურიელი“ მზადაა, შეისყიდოს ჩაის ფოთლი ადგილობრივი ფერმერებისგან/კერძო კოოპერატივებისგან. აუცილებელია, მოხდეს ტექნოლოგიურ ხაზებში კორექტირების შეტანა, მაგ. სასურველია იაპონური, ჩინური მეთოდის გამოყენება, რაც ქართულ ჩაის მეტ ღირებულებას შესძენს. აუცილებელია, ჰერბიციდებისა და პესტიციდების გამოყენების აკრძალვა საკანონმდებლო დონეზე, რაც, აგრეთვე, გაზრდის ჩაის ღირებულებას და ეკო-პროდუქტის სახეს მისცემს მას.

კოოპერატივის „გურია კომპანი 2014“ წარმომადგენელმა ისაუბრა ფერმერების კოოპერატივების ჩართულობის აუცილებლობაზე ჩაის სექტორთან დაკავშირებული პოლიტიკის შემუშავების პროცესში. მისი აზრით, მეწარმის ხელშეწყობა მთავარი გასაღებია. სახელმწიფომ მეწარმეს ლიზინგის წესით უნდა გადასცეს ჩაის ფაბრიკები და პლანტაციები, მისცეს დაბალპროცენტიანი აგროკრედიტი და 3-5 წლით გაათავისუფლოს მიწის გადასახადისგან.

რამოდენიმე მოსაზრება რომელზეც მონაწილეები გარკვეულწილად შეთანხმდნენ იყო:

- ჩაის სექტორში რეფორმების გატარება, ჩაის კოოპერატივების მხარდაჭერა და სექტორის ღირებულებათა ჯაჭვის მთავარი მონაწილეების სწორად დაკავშირება;
- დამატებითი დაფინანსების წყაროების მობილიზება, მათ შორის კერძო სექტორიდან, ჩაის პლანტაციების რეკულტივაციის პროცესის მხარდაჭერის მიზნით;
- საწელმწიფოს ხელში არსებული პლანტაციების გასხვისების მექანიზმის შემუშავება;
- ადგილობრივი ბაზრის წინ წამოწევა, პოტენციურად ბრენდირების სტრატეგიის ჩამოყალიბებით, რომელიც ხაზს გაუსვავს ქართული ჩაის წარმოების და გადამამუშავების ორგანულობას;
- კავშირების ჩამოყალიბება ფერმერთა ჯგუფების და ჩაის კოოპერატივების ფართომასშტაბიანი გადამამუშავებელ საწარმოებთან;
- იმპორტჩამნაცვლებელი მარკეტინგული სტრატეგიის შესაძლო მომგებიანობა

ფორუმის ორგანიზატორი პროექტის დირექტორმა, სილვია სანხუანმა მაძლობა გადაუხადა მონაწილეებს აქტიურობისთვის და აცნობა, რომ დიალოგის პლატფორმა ჩაის შესახებ ისევ ღია და შეხვედრის დროს განხილულ მთავარ საკითხებს ჩაუტარდება მონიტორინგი და ღრმად იქნება განხილული მომავალ შეხვედრებზე. ამასთანავე, ჩაის სექტორში ჩართულ პირებს მიეწოდებათ ინფორმაცია არსებული წინსვლის შესახებ.

ფორუმის დასკვნით ნაწილში სოფლის მეურნეობის მინისტრის მოადგილემ, გოჩა ცოფურაშვილმა აღნიშნა, რომ მოხდება აგროწარმოების ჩართული ორგანიზაციების გაძლიერება და ამ საქმიანობაში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ჩაის სექტორს. ასევე პრიორიტეტული გახდება აგროდაზღვევაც. ცოფურაშვილის თქმით, პირველ ეტაპზე მოხდება ჩაის პლანტაციებში არსებული მდგომარეობის აღწერა-ინვენტარიზაცია.

ქართული ჩაის სექტორის შესახებ უფრო მეტი ინფორმაციისათვის შეგიძლიათ იხილოთ შემდეგი ბმული: <http://iset-pi.ge/index.php/en/component/easyblog/entry/tea-a-potential-gold-mine-of-georgian-agriculture?Itemid=470>. სექტორის ღირებულებათა ჯაჭვის კვლევის ფორმალური ვერსია დასრულებული იქნება 2015 წლის ოქტომბერში. საბოლოო შედეგებში წარმოდგენილი იქნება თბილისში ეკონომიკის საერთაშორისო სკოლაში (ISET) და მოცემული კვლევა გაზიარდება ფორუმში მონაწილე ჩაის სექტორში ჩართულ პირებს შორის. კვლევაში წარმოდგენილი იქნება კონკრეტული რეკომენდაციები რომლებიც დამყარებული იქნება ღირებულებათა ჯაჭვის ყოვლისმომცველ კვლევაზე და იდეებზე რომლებიც გაჟღერდა ფორუმზე.

with funding from
Austrian
Development Cooperation